

Odvjetnica Vesna Alaburić
Đorđićeva 9
10000 Zagreb

PARNICA

JP BH POŠTA d.o.o. Sarajevo i Mirsad Mujić

v.

Udruženje CENTAR ZA KRITIČKO MIŠLJENJE, Štefica Galić i Predrag Blagovčanin

- analiza pravomoćne presude -

U Zagrebu, 30. oktobra 2023.

S A D R Ž A J

I.	UVODNE NAPOMENE	3
II.	ANALIZA	6
II.1.	Kako su tužitelji definirali štetnu radnju?	6
II.2.	Je li sporno izražavanje činjenične naravi ili se radi o vrijednosnim sudovima?	7
II.3.	Pogrešna primjena materijalnog prava	8
II.3.1.	Prvotuzitelj je „javni organ“, pa je njegovu tužbu trebalo odbaciti zbog nedopuštenosti	8
II.3.2.	Drugotuzitelj je „javni službenik“, pa je standard odgovornosti tuženika za štetu – svjesno iznošenje neistine ili zanemarivanje neistinitosti zbog nepažnje	9
II.3.3.	Pravo na zaštitu poslovnog ugleda pravne osobe razlikuje se od prava pojedinca na zaštitu ugleda	9
II.3.4.	Fokusranje na učinak spornih tvrdnji dovodi do povrede prava na slobodu izražavanja	10
II.3.5.	Drugostupanjski sud propustio provesti test razmjernosti	10
III.	ZAKLJUČAK	11

I. UVODNE NAPOMENE

1. Javno poduzeće BH POŠTA d.o.o. Sarajevo i generalni direktor Mirsad Mujić podnijeli su 08.11.2020. tužbu protiv Udruženja CENTAR ZA KRITIČKO MIŠLJENJE, glavne i odgovorne urednice Štefice Galić i autora Predraga Blagovčanina radi naknade nematerijalne štete uzrokovane prilogom s naslovom „SDA u službi UZP-a: BH Pošta dodijelila milionske tendere firmi u vlasništvu supruge ratnog zločinca Jadranka Prlića“, koji je 23.12.2019. objavljen na portalu *tacno.net*. Tužitelji zahtijevaju novčanu naknadu u iznosu od 15.000,00 KM (prvotuzitelj 10.000,00 KM i drugotuzitelj 5.000,00 KM), te objavu dispozitiva presude u jednom dnevnom listu i na portalu 1.tuženika, kao i naknadu parničnog troška.
2. Tužitelji tvrde da je u prilogu iznijet niz netočnih i neistinitih navoda o tužitelju sa ciljem da se naškodi njihovom ugledu. Uz ostalo ističu:
 - (i) cjelokupnim sadržajem, a posebno naslovom tuženici su javnost doveli u uvjerenje da su tužitelji bez valjane zakonske procedure provodili tender i zaključivali ugovore o javnim nabavkama s namjerom da pomognu UZP, odnosno da su poslove iz redovne djelatnosti obavljali na nezakonit način i pri tom podržavali činjenje kaznenih djela ili njihove počinitelje;
 - (ii) objavljenim člankom, u naslovu i sadržaju, te kontekstu, iznosi se niz neistina kojim se tužiteljima stavlja na teret izvršenje najtežih kaznenih djela, organiziranog kriminala i zlouporabe položaja i ovlasti nezakonitom dodjelom tendera, podržavanje i financiranje ratnih zločinaca;
 - (iii) označavanje 2.tužitelja kao istaknutog člana SDA i provjerenog kadra Islamske zajednice, kao i dovođenje u vezu stranačke i vjerske pripadnosti 2.tužitelja s poslovanjem 1.tužitelja predstavlja krajnje degutantno čin, ali i čin s vidljivo istaknutom namjerom da se navodne negativne radnje 2.tužitelja u svojstvu zaštitnika počinitelja krivičnih djela stavi u širi kontekst, odnosno da takvu zaštitu pruža i vjerska zajednica za potrebe BH Pošte, tako da sve insinacije od strane istih van svake sumnje nemaju nikakve činjenične ni pravne osnove.
3. Tuženici u odgovoru na tužbu navode kako nisu javnost doveli u uvjerenje da su tužitelji bez valjane zakonske procedure provodili tendere i zaključivali ugovore o javnoj nabavi, i to s namjerom da pomognu UZP, te osporavaju druge tužbene navode o izvršenju najtežih kaznenih djela i organiziranog kriminala. Ukazuju da se prilog odnosi na temu od javnog interesa, da se radi o javnim ličnostima i javnoj djelatnosti, a ne privatnosti, da su sve informacije provjerene iz više neovisnih izvora, da je prije objave priloga kontaktiran tužitelj, da je objavljen demantij tužitelja, što dokazuje da su tuženici postupali profesionalno i odgovorno. Na pripremnom ročištu tuženici naglašavaju kako nisu iznijeli činjeničnu tvrdnju, već vrijednosni sud.
4. Trećetuženik Predrag Blagovčanin na raspravi je rekao kako su u fokusu njegova rada poslovanje javnih poduzeća, trošenje bužetskih sredstava, kao i druge teme od javnog interesa, tako da je objavio tri teksta o poslovanju BH POŠTE i javnim nabavama. Rekao je da je došao do podataka da je firma Optima IT Mostar u vlasništvu firme

Maxima IST, koja je u vlasništvu Ankice Prlić, supruge Jadranka Prlića, te Nevena Tomića i Tihomira Marića, a da je poslovanje Optime IT raslo proporcionalno s dolaskom Mirsada Mujića na čelo BH POŠTE. Naglasio je da u fokusu spornog priloga nije bilo informiranje javnosti o procedurama nabavki, kao ni zakonitost tih procedura, već poslovni odnos između BH POŠTE i firme Optima IT. „Jadranko Prlić, suprug Ankice Prlić pravomoćno je osuđen pred Međunarodnim tribunalom zbog udruženog zločinačkog poduhvata na 25 godina. Poznavajući naše zakone Jadranko Prlić imat će određenu materijalnu korist nakon što izađe sa izdržavanja zakonske kazne obzirom da se imovina stečena u braku dijeli među supružnicima. Što znači, da će Jadranko Prlić imati fin. korist od poslovanja firme njegove supruge sa JP BH Pošta na čijem čelu se nalazi Mirsad Mujić inače član glavnog odbora SDA stranke i član Sabora Islamske zajednice“, rekao je Blagovčanin.

5. Općinski sud u Mostaru 19.03.2021. donosi presudu kojom odbija tužbeni zahtjev, uz obrazloženje, ukratko, kako navodi da financiranje ratnih zločinaca u BiH nije ograničeno samo na budžetske stavke i izdvajanje javnih sredstava za pravosudne procese pred međunarodnim sudovima, što se vidi na primjeru poslovanja firmi u vlasništvu supruge ratnog zločinca Jadranka Prlića u ovoj državi za njega još ima „selameta“, jesu izneseno *mišljenje autora*, kao i navodi naslova spornog članka, u kojem autor javno iznosi svoj provokativni vrijednosni sud. Kod navoda 3.tuženika da skraćunica UZP upotrijebljena u naslovu znači udruženi zločinački poduhvat, da je Jadranko Prlić, suprug Ankice Prlić, pravomoćno osuđen pred Međunarodnim tribunalom zbog udruženog zločinačkog poduhvata na 25 godina, da se po našim zakonima imovina stečena u braku dijeli među supružnicima, i da će Jadranko Prlić imati finansijsku korist od poslovanja firme njegove supruge Ankice Prlić sa JP BH Pošta na čijem čelu se nalazi Mirsad Mujić, član glavnog odbora SDA i član Sabora Islamske zajednice, sud cijeni da je iznošenje navoda spornog članka, u naslovu i u članku bilo *razumno*.

Općinski sud napominje da je poštovano novinarsko pravilo „čuti i drugu stranu“ i da je objavljen demantij, što dokazuje postupanje u dobroj vjeri.

Prema čl. 7. st. 1. tač. a) Zakona o zaštiti od klevete u F BiH nema odgovornosti za klevetu ako je izražavanjem izneseno mišljenje ili ako je to izražavanje u suštini istinito, a netočno samo u nebitnim elementima, a po ocjeni suda u konkretnom slučaju primjenljiva je upravo navedena zakonska odredba, zaključuje prvostupanjski sud.

6. Tužitelji prvostupanjsku presudu osporavaju žalbom, u kojoj uz ostalo ističu:
- da je sporna neistinita tvrdnja da su tužitelji „bez valjane zakonske procedure provodili tendere“, te „dodjeljivanjem ugovora društvu Optima IT bili u službi udruženog zločinačkog poduhvata, odnosno davali podršku ratnim zločinima ili ratnim zločincima“,
 - da se označavanje 2.tužitelja kao člana SDA i Islamske zajednice odnosi na njegov privatni život,
 - da sporna izražavanja nisu vrijednosni sudovi, već činjenične tvrdnje kojim se „javnost dovodi u uvjerenje da su tužitelji, kršeći zakonske procedure provodili tendere i zaključivale ugovore o javnim nabavkama, da su poslove iz redovne djelatnosti obavljali na nezakonit način, sa svjesnom namjerom da na taj način pruže podršku počiniteljima ratnih zločina, a sve na štetu javnog interesa, pri

tome takve aktivnosti vršeci po nalogu političke opcije i pod okriljem vjerske zajednice kojoj II-tužitelj pripada“.

7. Županijski/kantonalni sud u Mostaru 12.09.2023. donosi presudu kojom djelomično uvažava žalbu i preinačuje prvostupanjsku presudu, tako da 1.tužitelju dosuđuje novčanu naknadu zbog povrede poslovnog ugleda u iznosu od 2.000,00 KM, a 2.tužitelju u iznosu od 1.000,00 KM, dok se u preostalom dijelu žalba odbija kao neosnovana i potvrđuje prvostupanjska presuda.

Drugostupanjski sud, ukratko, obrazlaže:

„Sporan je naslov teksta 'SDA u službi UZP-a: BH Pošta dodijelila milionske tendere firmi u vlasništvu supruge ratnog zločinca Jadranka Prlića', za koji sud smatra da je 'provokativni' vrijednosni sud autora teksta, te zaključak teksta gdje se iznosi da *financiranje ratnih zločinaca* u BIH nije ograničeno na budžetske korisnike i izdvajanje javnih sredstava za pravosudne organe pred međunarodnim sudom, a što se vidi na firmi u vlasništvu supruge ratnog zločinca Jadranka Prlića u ovoj državi za njega ima još 'selameta', za koje izjave prvostupanjski sud također smatra da je izneseno mišljenje autora, pa se kao takve ne trebaju dokazivati.

Po mišljenu ovog suda ovakav zaključak nije ispravan, jer se u konkretnom slučaju ne radi o vrijednosnom sudu, koji počiva na osobnom subjektivnom vrednovanju nekoga, neke spoznaje, nečijeg mišljenja itd... , nego o iznesenim činjenicama koje su dokazive i čija točnost treba biti utvrđena dokazima, koje je tuženik dužan dokazati na temelju članka 123 ZPP- a , jer se u suprotnom smatra da su te tvrdnje ostale nedokazane .

Tvrdnje teksta da su prvotuzitelj kao pravno lice, a drugotuzitelj kao generalni direktor pravnog lica, sklapanjem ugovora sa najpovoljnijim ponuđačem Optima IT d.o.o. Mostar, koje je u suvlasništvu supruge ratnog zločinca, za koje poslove nije utvrđena nezakonitost u postupku dodjele tendera, niti je dokazano kako je vršena podjela ostvarene dobiti, pa da su takvim poslovanjem bili u službi Udruženog zločinačkog pokreta i financirali lica koja su osuđena na najteža krivična djela, te pravosudne organe pred međunarodnim sudom, a sve na štetu javnog interesa, smatraju se činjenicama koje nisu dokazane i kao takve nisu istinite. Izražavanjem neistinitih činjenica nanesena je šteta ugledu tužitelja i smatraju se klevetom, koju ima u vidu odredba člana 4. Zakona o zaštiti od klevete. „

II. ANALIZA

8. U ovom su predmetu bitna sljedeća pitanja:
- (i) koje su objavljene informacije tužitelji označili spornima, odnosno kako su tužitelji definirali štetnu radnju;¹

¹ Pretpostavke odgovornosti za štetu, prema općim propisima obveznog/obligacionog prava jesu:

- (ii) je li izražavanje koje su tužitelji označili spornim činjenične naravi ili se radi o vrijednosnim sudovima,
- (iii) je li sud pravilno primijenio materijalno pravo,
- (iv) je li sud vodio računa o svim okolnostima konkretnog slučaja i dosudom novčane naknade uspostavio pravičnu ravnotežu između sukobljenih prava tužitelja na zaštitu ugleda i prava tuženika na slobodu izražavanja.

II.1. Kako su tužitelji definirali štetnu radnju?

9. Tužitelj u tužbi nije citirao informacije objavljene u spornom prilogu koje smatra netočnima, već je spornima označio moguće zaključke o objavljenim informacijama:
 - (i) „navedenim člankom, cjelokupnim njegovim sadržajem, a posebno njegovim naslovom, tuženi su javnost doveli u uvjerenje ...“
 - (ii) „... predmetnim objavljenim člankom, u samom njegovom naslovu i sadržaju, te kontekstu u koji se sadržaj priloga stavlja, iznosi se niz neistina, a posljedica takvih neistinitih navoda je ...“
 - (iii) „navodi tuženih koji su javno izneseni u spornom prilogu, nisu istiniti, niti su zasnovani na činjenicama ...“.

10. Tužitelji, dakle, ni jednu konkretnu informaciju objavljenu u spornom prilogu nisu označili netočnom, već smatraju da iz „cjelokupnog sadržaja“, „naslova“ i „konteksta“ proizlazi da se tužitelji spornim člankom optužuju za nezakonite radnje, organiziranje kriminala, podržavanje i financiranje ratnih zločinaca, odnosno služenje udruženom zločinačkom pothvatu, a takve optužbe nisu istinite, niti za njih postoje dokazi.

11. *Zakon o zaštiti od klevete FBiH* osigurava zaštitu ugleda isključivo od iznošenja ili pronošnja neistinitih činjeničnih tvrdnji. Zato tužitelji u sporovima zbog klevete moraju precizno označiti (citirati) objavljene tvrdnje koje smatraju klevetničkima. Tužba u kojoj tužitelji navode da su „sve“ tvrdnje neistinite, ili da iz objavljenih tvrdnji „proizlazi“ nešto neistinito ne može se smatrati urednom i sud je bio dužan zatražiti od tužitelja da precizno označe tvrdnje objavljene u spornom prilogu koje smatraju netočnima.

12. Budući da tuženici nisu iznosili prigovor nepravilnog/manjkavog definiranja štetne radnje, niti je sud o tome odlučivao, smatram da u daljnjem tijeku pravne zaštite treba samo naglasiti da tužitelji u tužbi nisu ni jednu konkretnu objavljenu tvrdnju definirali netočnom, već da su „neistinitim“ definirali mogući zaključak koji „proizlazi“ iz ukupnosti sadržaja, naslova i konteksta, a da se za tako definiranu štetnu radnju nikako ne može smatrati da je činjenične naravi.

-
- štetna radnja (radnja kojom je šteta uzrokovana, što je u medijskim sporovima objavljeno izražavanje/informacija,
 - štetnik (osoba koja je počinila štetnu radnju ili je odgovorna za tu radnju),
 - šteta (materijalna ili nematerijalna),
 - uzročna veza između štete i štetne radnje (šteta mora biti posljedica upravo konkretne štetne radnje).

II.2. Je li sporno izražavanje činjenične naravi ili se radi o vrijednosnim sudovima?

13. Neovisno o tužbenim navodima, drugostupanjski sud spornim izražavanjem označava naslov i završni odlomak:

„Sporan je naslov teksta 'SDA u službi UZP-a: BH Pošta dodijelila milionske tendere firmi u vlasništvu supruge ratnog zločinca Jadranka Prlića', za koji sud smatra da je 'provokativni' vrijednosni sud autora teksta, te zaključak teksta gdje se iznosi da *financiranje ratnih zločinaca* u BIH nije ograničeno na budžetske korisnike i izdvajanje javnih sredstava za pravosudne organe pred međunarodnim sudom, a što se vidi na firmi u vlasništvu supruge ratnog zločinca Jadranka Prlića u ovoj državi za njega ima još 'selameta'...“

A ta izražavanja drugostupanjski sud smatra činjeničnim tvrdnjama zbog sljedećih razloga:

„Tvrdnje teksta da su prvotужitelj kao pravno lice, a drugotужitelj kao generalni direktor pravnog lica, sklapanjem ugovora sa najpovoljnijim ponuđačem Optima IT d.o.o. Mostar, koje je u suvlasništvu supruge ratnog zločinca, za koje poslove nije utvrđena nezakonitost u postupku dodjele tendera, niti je dokazano kako je vršena podjela ostvarene dobiti, pa da su takvim poslovanjem bili u službi Udruženog zločinačkog pokreta i financirali lica koje su osuđena na najteža krivična djela, te pravosudne organe pred međunarodnim sudom, a sve na štetu javnog interesa, smatraju se činjenicama koje nisu dokazane i kao takve nisu istinite.“

I stoga tužiteljima dosuđuje novčanu naknadu zbog povrede ugleda.

14. Zaključak drugostupanjskog suda nije osnovan:

- (i) tvrdnja iz naslova „SDA u službi UZP-a“ odnosi se na političku stranku, pa se nikako ne može smatrati činjeničnom tvrdnjom o tužiteljima;
- (ii) „udruženi zločinački poduhvat“ nije neka aktualna politička, vojna ili bilo kakva druga ideja ili aktivnost, pa da se danas, 30 godina nakon okončanja sukoba HVO i ABiH govori o „službi UZP-u“ u činjeničnom smislu, tako da je po naravi stvari samorazumljivo da se pojam „UZP“ u spornom prilogu koristi u metaforičkom smislu;
- (iii) preostali dio naslova među strankama nije sporan (1.tužitelj je dodijelio milijunske tendere firmi Optima IT, a ta je firma u vlasništvu firme koja je u suvlasništvu supruge Jadranka Prlića);
- (iv) prva rečenica u posljednjem odlomku („Financiranje ratnih zločinaca u Bosni i Hercegovini nije ograničeno samo na budžetske stavke i izdvajanja javnih sredstava za pravosudne organe pred međunarodnim i regionalnim sudovima.“) nije predmet spora u ovom postupku, niti se odnosi na tužitelje;
- (v) da li poslovanje firmi u vlasništvu supruge Jadranka Prlića pokazuje da u Bosni i Hercegovini za Prlića „još uvijek ima 'selameta“ ili ne, jest vrijednosni sud,

(na temelju podataka o suradnji Optime IT s BH POŠTOM autor zaključuje da „ima 'selameta“).

15. Prema tome, izražavanja koja drugostupanjski sud smatra spornima nikako se ne mogu osnovano i logički smatrati činjeničnim tvrdnjama. Činjenične su tvrdnje:
- da je BH POŠTA dodijelila višemilijunske tendere društvu OPTIMA IT,
 - da je OPTIMA IT u posrednom suvlasništvu supruge Jadranka Prlića,
 - da je Jadranko Prlić osuđen zbog ratnih zločina, a da se njegova osuda temelji na pravnom konceptu *udruženog zločinačkog poduhvata*,²
 - da vrijednost poslova koje BH POŠTA dodjeljuje društvu OPTIMA IT kontinuirano raste od dolaska 2.tužitelja na čelo BH POŠTE.
- A na temelju tih istinitih činjeničnih tvrdnji različiti ljudi mogu izvoditi različite zaključke o okolnostima i ciljevima pod kojima se odvija suradnja BH POŠTE i OPTIME IT.
16. U pravnom lijeku protiv pravomoćne presude potrebno je analizom tvrdnji koje drugostupanjski sud navodi kao sporne pokazati da su te tvrdnje vrijednosni sudovi, pa da se posljedično o eventualnoj šteti nastaloj iznošenjem tih tvrdnji ne može odlučivati po Zakonu o zaštiti od klevete FBiH.

II.3. Pogrešna primjena materijalnog prava

II.3.1. Prvotužitelj je „javni organ“, pa je njegovu tužbu trebalo odbaciti zbog nedopuštenosti

17. Zakon o zaštiti od klevete FBiH propisuje članom 5. st.2. da javnom organu nije dopušteno podnijeti zahtjev za naknadu štete zbog klevete, a pojam „javni organ“, definiran članom 4. podst.b) obuhvaća i pravno lice s javnim ovlastima koje je osnovano u skladu sa zakonom, odnosno pravno lice koje je u vlasništvu ili pod kontrolom Federacije, kantona, općine ili grada ili nad čijim radom javni organ vrši nadzor.
18. Kapital u JP BH POŠTA je državni, a ovlasti na osnovi državnog kapitala vrši Vlada Federacije, nesporedno ili putem resornog ministarstva.³ Zato 1.tužitelj jest *javni organ* u smislu Zakona o zaštiti od klevete FBiH, pa mu nije dopušteno podnijeti zahtjev za naknadu štete zbog klevete. Tužbu 1.tužitelja valjalo je stoga odbaciti kao nedopuštenu.

² Izostavljam kao nepotrebno za ovaj rad pitanje prava članova obitelji osuđenika, uključujući osobe osuđene zbog ratnih zločina, na život i rad pod jednakim uvjetima koji vrijede za sve građane.

³ Vidjeti *Uredbu o vršenju ovlaštenja u privrednim društvima sa učešćem državnog kapitala iz nadležnosti Federacije Bosne i Hercegovine* i *Statut JP BH POŠTA d.o.o.*

II.3.2. Drugotužitelj je „javni službenik“, pa je standard odgovornosti tuženika za štetu – svjesno iznošenje neistine ili zanemarivanje neistinitosti zbog nepažnje

19. Zakon o zaštiti od klevete FBiH definiran članom 4. podst.c) da je „javni službenik“ svaka osoba zaposlena u javnom organu. Budući da je 1.tužitelj „javni organ“ i da je 2.tužitelj zaposlen u JP BH POŠTA, 2.tužitelj jest „javni službenik“ u smislu spomenutog Zakona.
20. Za javne službenike, kao i za teme od političkog i javnog interesa Zakon propisuje viši standard odgovornosti, pa će tako za štetu nakladnik/urednik/autor biti odgovorni samo ako (i) svjesno iznose neistine ili (ii) nepažnjom zanemare neistinitost izražavanja (čl.6. st.4. i 5.)
21. Iako drugostupanjski sud spominje odredbe člana 6. Zakona o zaštiti od klevete FBiH u dijelu presude u kojem eksplicira zakonske odredbe, o odgovornosti tuženika za štetu nije odlučeno primjenom odredbi st.5. u vezi sa st.4. toga člana. Sud je, naprosto, zaključio da se radi o „neistinitim i nedokazanim“ tvrdnjama, da je tim tvrdnjama povrijeđen ugled tužitelja, te da tužitelji stoga imaju pravo na novčanu naknadu. Prema tome, tuženici su obvezani tužiteljima naknaditi štete isplatom novčane naknade iako nije dokazano, niti sud to tvrdi, da su svjesno iznosili neistine ili nepažnjom zanemarili neistinitost izražavanja. Drugostupanjski je sud time pogrešno primijenio materijalno pravo i time na nezakonit način ograničio slobodu izražavanja tuženika.

II.3.3. Pravo na zaštitu poslovnog ugleda pravne osobe razlikuje se od prava pojedinca na zaštitu ugleda

22. Europski sud za ljudska prava (ESLJP) razlikuje pravo pravne osobe na zaštitu poslovnog ugleda od prava pojedinca na zaštitu ugleda i ističe da je „zaštita 'ugleda' pravne osobe samo institucionalni interes, koji nije nužno jednake važnosti kao 'zaštita ugleda ili prava drugih' u smislu čl.10. st.2. Konvencije“, pa se zato „'ugled' institucije ne može izjednačavati s takvim pravom ljudskih bića“ (*Uj v. Hungary*, br. 23954/10, 19.07.2011.,§ 22; *Kharlamov v. Russia*, br. 27447/07, 08.10.2015., § 29; *Ciorhan v. Romania*, br 49379, 03.12.2019.,§ 31-32).

ESLJP nadalje ističe da je pravo pravne osobe na zaštitu ugleda lišeno moralne dimenzije, za razliku od posljedica koje povreda ugleda može uzrokovati pojedincu kao članu društva. Razlika je osobito važna ako se na pravo na zaštitu ugleda poziva javna vlast (public authority) (*Margulev v. Russia*, br. 15449/09, 08.10.2019 § 45; *Freitas Rangel v. Portugal*, br. 78873/13, 11.01.2022., §53).

23. Čak i da poduzeće u državnom vlasništvu, koje Zakon o zaštiti od klevete FBiH definira kao „javni organ“, ima pravo zahtijevati naknadu štete zbog klevete, sud bi bio dužan o predmetu spora odlučiti i primjenom spomenutih pravnih standarda ESLJP. Drugostupanjski sud, međutim, te pravne standarde čak ni ne spominje.

Štoviše, dosudom dvostruko veće naknade štete prvotuženoj pravnoj osobi postupava potpuno suprotno judikaturi ESLJP i time pogrešno primjenjuje materijalno pravo.

II.3.4. Fokusiranje na učinak spornih tvrdnji dovodi do povrede prava na slobodu izražavanja

24. ESLJP u brojnim presudama upozorava na opasnosti koje donosi fokusiranje nacionalnih sudova na učinak spornih tvrdnji na ugled i čast oštećenika. Tako fokusirani sud u pravilu propušta utvrditi druge bitne okolnosti slučaja. Na primjer, ako se radi o uvredljivom vrijednosnom sudu, to je pitanje dostatne činjenične osnove na temelju koje se i uvredljivi komentar može smatrati pravičnim, zatim pitanje konteksta, kao i pravno pravilo po kojem postoji vrlo mala mogućnosti za ograničavanje slobode govora o temama od javnog interesa (*Do Carmo de Portugal e Castro Cama v. Portugal*, br. 53139/11, 04.10.2016.,§38; *Rashkin v. Russia*, br. 69575/10, 07.07.2020., §18).
25. Iz obrazloženja drugostupanjske presude proizlazi da je sud najprije definirao sporne tvrdnje, zatim zaključio da su one neistinite i da su tužiteljima povrijedile ugled, pa je tužiteljima dosudio novčanu naknadu. Drugostupanjski je sud očigledno bio fokusiran na učinak spornog priloga na tužitelje, zbog čega je zanemario druge važne okolnosti ovog predmeta (tema od javnog interesa, prilog o poslovnoj suradnji „javnog organa“ s privatnim privrednim društvom, značajno povećanje opsega te suradnje od trenutka dolaska 2.tužitelja na čelo 1.tužitelja, podaci o suradnji temeljeni na dokumentima nadležnih organa, vlasnička struktura privatnog privrednog društva iskazana na temelju podataka iz privrednog registra, poštovano pravilo „čuti i drugu stranu“ ...). Takav način odlučivanja o sporu zbog klevete protivan je jurisprudenciji ESLJP, pa je drugostupanjski sud pogrešno primijenio materijalno pravo.

II.3.5. Drugostupanjski sud propustio provesti test razmjernosti

26. Posljedica fokusiranosti na učinak spornog priloga na ugled tužitelja jest i propust drugostupanjskog suda da o predmetu spora odluči primjenom testa razmjernosti, koji je sud dužan provesti sukladno članu 10.st.2. Europske konvencije. Ograničenje slobode izražavanja dopušteno je, naime, samo ako su kumulativno ispunjene tri pretpostavke: (i) načelo legaliteta (da je ograničenje propisano zakonom), (ii) načelo legitimiteta (da je ograničenje propisano radi zaštite legitimnog cilja) i (iii) načelo „neophodnosti u demokratskom društvu“ i podredno načelo razmjernosti – da je ograničenje razmjerno potrebi zaštite povrijeđenog dobra.
27. Drugostupanjski sud niti spominje niti provodi test razmjernosti. Taj propust *per se* ukazuje da drugostupanjski sud pogrešno primjenjuje pravne stanarde zaštite slobode izražavanja koje je u svojim presudama definirao ESLJP.

III. ZAKLJUČAK

28. Presuda Županijskog/Kantonalnog suda nepravilna je i nezakonita. Ona nije u skladu ni sa Zakonom o zaštiti od klevete FBiH ni s praksom Europskog suda za ljudska prava. Pravni lijek protiv te presude, sastavljen u skladu s pravnim stajalištima koje sam iznijela, trebao bi rezultirati pozitivnim učinkom za tuženike.

Vesna Alaburić

